

A Kerecsensólyom- védelmi Munkacsoport 2014. évi beszámolója

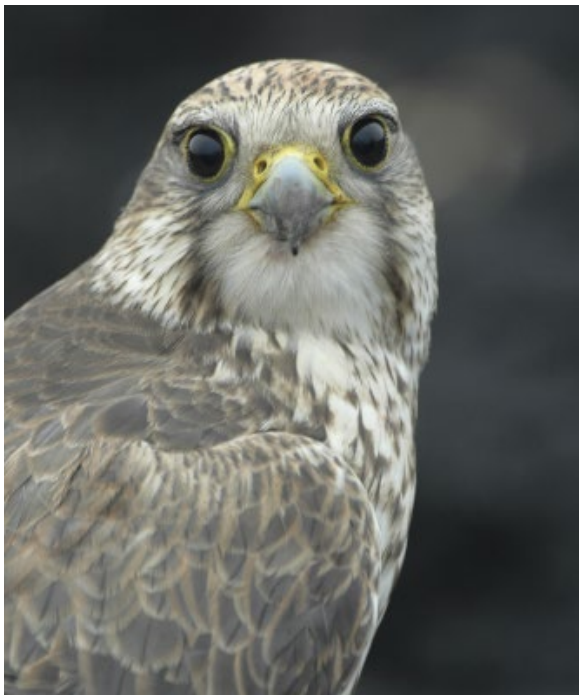
Bagyura János, Fidlóczky József, Szitta Tamás,
Prommer Mátyás, Pongrácz Ádám, Tihanyi Gábor,
Zalai Tamás, Balázs István, Vácz Miklós, Viszló Levente,
Klébert Antal, Haraszthy László, Tóth Imre, Török Hunor
Attila, Demeter Iván, Serfőző József, Pigniczki Csaba,
Kazi Róbert, Csonka Péter, Kováts László, Nagy Lajos*

**Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
1121 Költő u. 21. Email: bagyura.janos@mme.hu*

ORSZÁGOS MONITORING TEVÉKENYSÉG

A kerecsensólyom-védelmi tevékenységünk különböző programok keretében 2014-ben is tovább folytatódott. Közülük a legjelentősebb a Fertő – Hanság Nemzeti Park Igazgatóság által koordinált „A kerecsensólyom és a parlagi sas táplálékbázisának megőrzése a Kárpát-medencében” c. LIFE + projekt (LIFE13 NAT/HU/000183).

„A kerecsensólyom védelme ÉK-Bulgáriában, Magyarországon, Romániában és Szlovákiában” c. LIFE program 2014. december 31-én sikeresen lezárult. Kora tavasszal, a programban résztvevő kollégákkal közösen ellenőriztük az ismert kerecsensólyom revíreket, amit jelentősen megkönnyített, hogy az

Kerecsensólyom porté (fotó Bagyura J.) Saker Falcon portrait

Kerecsensólyom
(fotó: Szitta Tamás)
Saker Falcon

állomány nagy része mesterséges fészkekben költ. A természetes fészkekben költő párok felkutatása időigényes feladat, és ezért nem is sikerült valamennyi párt felderíteni. 2014-ben a pocokgradáció miatt a kerecsensólymok az előző évekhez viszonyítva gyakrabban vadásztak mezei pocokra.

SÉRÜLT KERECSENSÓLYMOK GONDOZÁSA, REPATRIÁCIÓ

2014-ben összesen 6 példány kerecsensólyom került kézre: áramütéstől elpusztulva három, ismeretlen okból elpusztulva egy, valamint ismeretlen okból keletkezett szárny sérüléssel további két példány került kézre.

Áramütéstől elpusztulva kézre került példányok
2014. 02. 01-én Fegyvernek térségében, áramütéstől elpusztulva, kézre került egy jeladóval felszerelt öreg hím kerecsensólyom. 2013. 03. 11-én Poroszló térségében jelöltük.

2014. 06. 19-én Romániában, áramütéstől elpusztulva, kézre került egy jeladóval felszerelt öreg hím kerecsensólyom. 2013. 05. 03-án Győr térségében jelöltük.

2014. 09. 20-án Kisújszállás térségében, áramütéstől elpusztulva, kézre került egy jeladóval felszerelt fiatal tojó kerecsensólyom. 2014. 05. 30-án Poroszló térségében jelöltük.

Ismeretlen okból kézre került példányok

2014. 07. 04-én Hortobágy térségében, ismeretlen okból származó szárny sérüléssel került kézre egy fiatal tojó kerecsensólyom. 2014. 05. 23-án Hajdú-böszörmény térségében gyűrtük.

2014. 08. 31-én Csehországban, ismeretlen okból származó szárny sérüléssel, kézre került egy fiatal kerecsensólyom, amelyet Kiskunlacháza térségében gyűrtünk 2014. 05. 23-án.

Kézrekerült, elveszett solymásmadár

2014. 06. 30-án Sződ térségében egy szelíd, béklyós, öreg hím kerecsensólyom került kézre. A gyűrűszáma alapján valószínűleg külföldön veszett el. A tulajdonosát nem sikerült megtalálni.

Sérült kerecsensólymok tartása, szaporodása

2014-ben egy sérült kerecsensólyom párnál 4 terméketlen tojás volt.

PIT gyűrűvel jelölt kerecsensólyom azonosítása

2014. 03. 13-án Kassa térségében Mihók József PIT leolvasóval azonosított egy ott költő öreg tojó kerecsensólymot, melyet 2007. 05. 22-én Balmazújváros térségében gyűrtünk.

MESTERSÉGES FÉSZKEK KIHELYEZÉSE

2014-ben nagyfeszültségű oszlopokra 4 db zárt alumínium költőládát, fára 2 db fa költőládát helyeztünk ki.

FÉSZEKŐRZÉS

A kora tavaszi fészekenőrzések folyamán nem találtunk veszélyeztetett fészkeket, éjjel-nappali fészekenőrzést ezért nem szerveztünk.

MADÁRVÉDELEM A KÖZÉPFESZÜLTSGŰ SZABAD VEZETÉKEKEN

A LIFE projekt keretében az ÉMÁSZ és DÉMÁSZ partnerként vesz részt a közép feszültségű szabad vezetékek madárbaráttá alakításában. Az év során az ÉMÁSZ 1706 oszlop madárbaráttá átalakítását végezte el a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság területén. Ebből 662 oszlopra új madárbarát fejszerkezet került. A DÉMÁSZ 1833 oszlop madárbaráttá átalakításáról gondoskodott a Kiskunsági NPI és a Körös-Maros NPI területén.

Kerecsensólyom fiókák gyűrűzése (fotó Balázs István) *Ringing of Saker nestlings*

Kerecsensólyom városi környezetben (fotó: Balázs István)
Saker in urban environment

KAMERA ÉS FOTÓCSAPDA KIHELYEZÉS MAGYARORSZÁGON

A LIFE+ program keretében Pest megyében egy nagyfeszültségű oszlopon, műfészekben költő kerecsensólyom párhoz a MAVIR által kihelyezett web kamera segítségével az érdeklődők ismét figyelemmel kísérhették a kerecsensólymok költését. Miután a két fiatal kerecsensólyom kirepült, a fészket egy kabasólyompár foglalta el, de a költésük ismeretlen okból megghiúsult.

Magyarországon 2011–2014 között fióka nevelés időszakában (április vége – június eleje) a zsákmányállatok meghatározása érdekében 27 revírbe, összesen 34 költéshez vadmegfigyelő kamerákat helyeztünk ki. Az így készült fotókon összesen 2435 zsákmányállat, illetve maradvány látható, amelyek 80 %-át sikerült meghatározni. A nem teljes körű határozás oka az volt, hogy a sólymok gyakran csak határozásra alkalmatlan zsákmány-maradványokat vittek a fészkekbe, de az is előfordult, hogy a fiókák eltarták a zsákmányt és ezért nem lehetett azt meghatározni. Összességében 31 faj (7 emlős, 21 madár, 3 hüllő) 1960 egyedét sikerült azonosítanunk.

2014-ben mezei pocok (*Microtus arvalis*) gradáció volt. A kiértékelte adatokból jól látszik, hogy a kerecsensólymok, ha lehetőségük van rá, akkor szívesen vadásznak kisméltősökre és ezek bőséges jelenléte kedvező hatással van a költésükre. Az előző évhez viszonyítva például, több volt a fészkek foglaltó pár és kevesebb volt a sikertelen költés. A kerecsensólymok táplálékában az ürge (*Spermophilus citellus*) arányának 2014-ben megfigyelhető csökkenése abból adódik, hogy a sólymok inkább a fészkek közelében is könnyen elérhető mezei pocokot

Klébert Antal kerecsensólyom fiókákat gyűrűz
(fotó: Nógrádi Tímea) *Antal Klébert is ringing Saker nestlings*

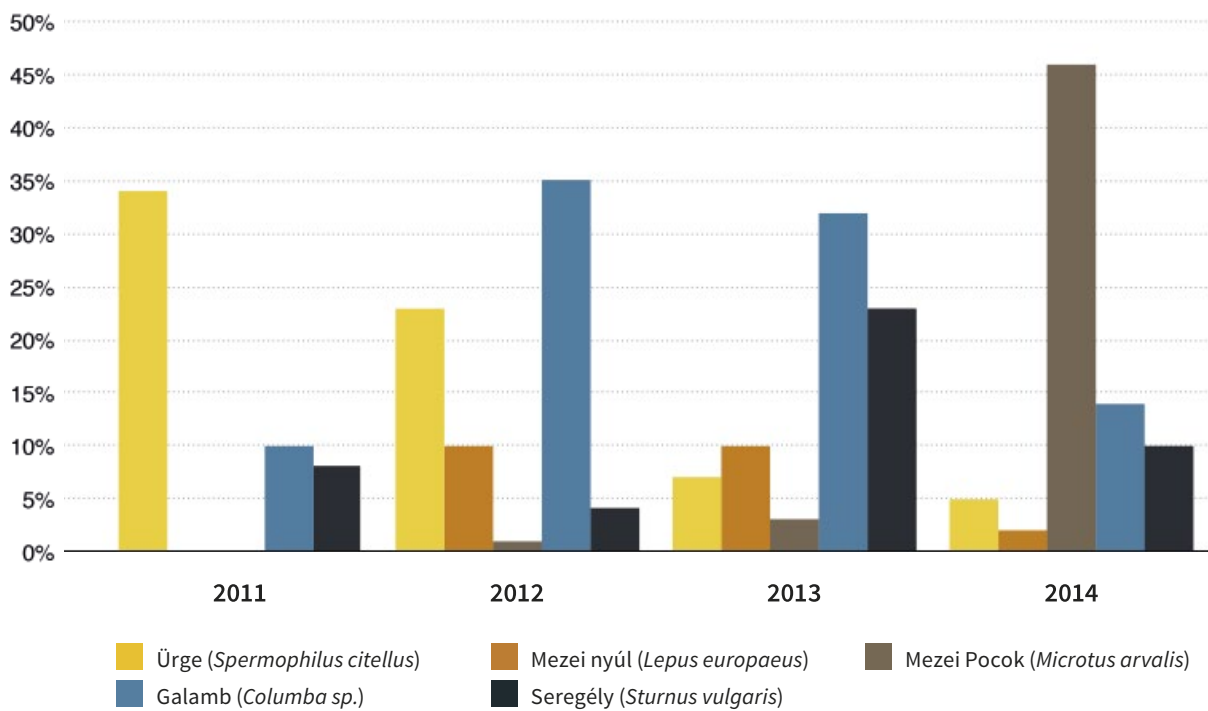
zsákmányolták, az energia- és időigényes ürgevadászat helyett. A megvizsgált táplálék összetétele mellett, ezt a fotók elkészítésének időpontja is megerősíti: pl. Békés megyében egy nap alatt a sólymok 12 mezei pocokot vittek a fészkekbe, esetenként egy perc alatt két alkalommal is. Több hasonló eset is előfordult, ami alapján biztosra vehető, hogy a fészkek közvetlen közelében vadásztak.

MŰHOLDAS NYOMKÖVETÉS

2014-ben Magyarországon 4 öreg és 3 fiatal kerecsensólyomra helyeztünk műholdas nyomkövetőt. Az adatokat a szélérőművek, illetve a szélérőművek építésére kijelölt területek közelében költő példányokra szereltük. Az öreg madarakra szerelt, újabb, a korábbi évekhez hasonlóan külső antena nélküli jeladók akár már folyamatosan, vagy pár perces időközönként felvett adatokkal is nyomon tudják követni a madarat, és mérik aktuális magassági pozíciójukat is (3D jeladók). A vizsgálatok célja a szélérőművek kerecsenekre gyakorolt hatásának megismerése, a tervezett szélérőművek területén élő sólymok mozgáskörzetének felderítése, és az eredmények alapján, egy – a szélérőmű-építésekhez kapcsolódó hatósági engedélyezési eljárásokhoz, és környezeti hatásvizsgálatokhoz használható – kerecsensólyom-védelmi útmuta-

Kerecsensólyom szabadonengedése pillanatában (fotó: Nógrádi Tímea) *Release of a Saker Falcon*

A kerecsensólymok leggyakoribb zsákmányállatai költési időszakban (2011-2014) / *The most frequent prey species of Saker Falcons in the breeding season (2011-2014)*

tó kidolgozása volt. Az eredményeket és a következtetéseket az Európai Unió anyagi támogatásával készült „Útmutató a szélerőmű parkok telepítésének bírálatához„ című kiadványban foglaltuk össze, amelyet eljuttattunk a környezet- és természetvédelmi felügyelőségekhez.

Különböző okból (elsősorban áramütés), több jeladós madár pusztulását tapasztaltuk (az okok részletezését lásd az előzőekben).

A jelölt fiatal madarak útja nyomon követhető a www.satellitetracking.eu honlapon.

FILM A KERECSENSÓLYOM VÉDELMI PROJEKTRŐL

„A kerecsensólyom folytatja útját” című alkotás négy ország (Bulgária, Magyarország, Románia és Szlovákia) szakembereinek, az Európai Unió támogatásával megvalósuló, összehangolt kerecsensólyom-védelmi munkáját mutatja be.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetünket fejezzük ki a nemzeti park igazgatóságoknak: ANPI, BfNPI, BNPI, DDNPI, DINPI, FHNPI, HNPI, KMNPI, KNPI, és az ÖNPI, továbbá a Földművelési Minisztériumnak, és a társadalmi szervezetek. E-misszió, Pro Vértes Nonprofit Zrt, Zöld Folyosó Közalapítvány, Börzsöny Természet- és Környezetvédelmi Közhasznú Alapítvány munkatársainak.

A mesterséges fészkek kihelyezésében és a szigetezésben nyújtott segítségükért:

A Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zártkörűen Működő Részvénytársaság (MAVIR), Budapesti Elektromos Művek, Észak-Magyarországi Áramszolgáltató Részvénytársaság (ELMŰ-ÉMÁSZ), Dél-Magyarországi Áramszolgáltató Rt. (EDF DÉMÁSZ Zrt.) vállalatoknak és az E.ON Hungaria Zrt.-nek mondunk köszönetet.

Köszönet a sérült kerecsensólymok gyógykezeléséért: Dr. Sós Endrének (Fővárosi Állat- és Növénykert). Dr. Erdélyi Károlynak, (Országos Állategészségügyi Intézet) és Dr. Déri Jánosnak (Hortobágyi Madárkórház)

Köszönjük továbbá:

Dr. Csorba Gábornak (Magyar Természetudományi Múzeum), és Dr. Solti Bélának a zsákmányállatok meghatározásában nyújtott segítségért

Külön köszönetünket fejezzük ki a terepi adatgyűjtésben, és egyéb módon segítő kollegáknak: Agócs Péter, Bakacsi Gábor, Balogh Gábor, Bánfi Péter,

Baranyai Zsolt, Barcánfalvi Péter, Bartha Csaba, Bártol István, Bátky Gellért, Bene Viktória, Bérces Sándor, Bereczky Attila, Béres István, Biró Csaba, Biró István, Bodnár Mihály, Boldog Gusztáv, Boldogh Sándor, Borbáth Péter, Boruzs András, Botos István Csaba, Czifrák Gábor, Czikora János, Czuczor István, Csáki Imre, Császár Zsuzsanna, Darányi László, Daróczi Szilárd, Deák Gábor, Demeter László, Dudás Miklós, Egri Kiss Tibor, Farkas Roland, Fatér Imre, Fehér Gyula, Fehérvári Péter, Felber Péter, Feldhoffer Attila, Fidlóczky Zsuzsa, Firmánszky Gábor, Fitala Csaba, Forgách Balázs, Fülöp Gyula, Gebei Lóránt, Gilányi Gábor, Gombkötő Péter, Habarics Béla, Dr.Halmos Gergő, Harmos Krisztián, Dr.Hegyi Zoltán, Dr.Horváth Márton, Hunyadvári Péter, Juhász Róbert, Juhász Tibor, Kalocsa Béla, Kapocsi István, Kepes Zsolt, Kiss Ádám, Kleszó András, Kotymán László, Kovács András, Dr.Kovács Éva, Kovács Gábor, Kovács Sándor, Kozma László, Kökény Ildikó, Kőszegi László, Kővári Anita, Lantos István, Lengyel Tibor, Lóránt Miklós, Medgyesi Gergely, Mészáros András, Mezei János, Mogyorósi Sándor, Molnár István Lotár, Monoki Ákos, Mórocz Attila, Nagy Attila, Nagy Gábor, Nagy Károly, Nagy Tamás, Németh Ákos, Németh Tamás, Orbán Zoltán, Óze Péter, Dr.Palatitz Péter, Pálincás Csaba, Papp Ferenc, Papp Gábor, Parrag Tibor, Pataki Zsolt, Petróczi Imre, Petrovics Zoltán, Pongrácz Ádám, Primusz József, Puskás László, Sallai Zoltán, Sándor István, Seres Nándor, Simon Pál, Solt Szabolcs, Somogyi István, Spakovszky Péter, Staudinger István, Szabó Attila, Szekeres Balázs, Szélényi Balázs, Széll Antal, Szénási Valentin, Szilágyi Attila, Szinai Péter, Szirtl Attila, Tamás Ádám, Dr. Tamás Enikő Anna, Tar János, Tarján Barna, Tarutmann Tamás, Tóth László, Tóth Tamás, Tőgye János, Újváry Balázs, Urbán László, Vadász Csaba, Vajda Zoltán, Ványi Róbert, Vasas András, Vers József, Vidra Tamás, Vince Tibor, Zábrák Károly, Zákány Albert, Zelenák Attila, Zsiros Sándor

Köszönjük továbbá a szlovákiai: Lucia Deutchová, Jozef Chavko, Mihók József, a romániai: Luca Dehelean, Daróczi Szilárd, Zeitz Róbert, Nagy Attila, a horvátországi: Jelena Kralj, Darko Grlica, a szerbiai Gergely József, Marko Tucakov, Milan Ruzic, Drazenko Rajkovic és az ukrán: Maxim Gavrilyuk, Jurij Milobog kollégáink segítségét.

További részletek a programról: www.sakerlife.mme.hu oldalon.

2014	Ismert revírek száma / <i>Known eyries</i>	Fészket foglaló párok száma / <i>Number of pairs occupying nests</i>	Sikertelen költések száma / <i>Number of failed breeding</i>	Sikeres költőpárok száma / <i>Number of successful breeding</i>	Kirepült fiatalok száma / <i>Number of fledged juveniles</i>
Aggteleki Nemzeti Park Ig.	7	7	0	7	18
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Ig.	3	1	0	1	1
Bükk Nemzeti Park Ig.	32	23	5	18	43
Duna-Ipoly Nemzeti Park Ig.	32	25	5	20	61
Duna-Dráva Nemzeti Park Ig.	7	2	0	2	4
Fertő-Hanság Nemzeti Park Ig.	10	8	3	5	12
Hortobágyi Nemzeti Park Ig.	89	60	5	55	167
Kiskunsági Nemzeti Park Ig.	17	11	3	8	20
Körös-Maros Nemzeti Park Ig.	35	34	10	24	77
Órségi Nemzeti Park Ig.	0	0	0	0	0
Összesen / <i>Total</i>	232	171	31	140	403

1. táblázat: Kerecsensólyom költési eredmények eloszlása nemzeti park igazgatóságok szerint / *Breeding results per national park*

2014	Műfészkek / <i>Artificial nest</i>	Természetes fészkek / <i>Natural nest</i>	Összesen / <i>Total</i>
Fán / <i>On tree</i>	24	11	35
Nagyfeszültségű oszlopon / <i>On pylon</i>	135	1	136
Sziklán / <i>On cliff</i>	0	0	0
Összesen / <i>Total</i>	159	12	171
	93%	7%	100%

2. táblázat: Az elfoglalt fészektípusok megoszlása 2014-ben / *Number of occupied nests per nest type in 2014*

Fészkeképítő faj / <i>Species building the nest</i>	Fán / <i>Tree</i>	Nagyfeszültségű oszlopon / <i>Pylon</i>
Egerészólyv (<i>Buteo buteo</i>)	4	0
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	7	0
Holló (<i>Corvus corax</i>)	0	1
Összesen / <i>Total</i>	11	1

3. táblázat: Természetes fészekfoglalások megoszlása 2014-ben / *Occupied natural nests per type of location in 2014*

Fészek-típusok / <i>Nest type</i>	Műfészkek / <i>Artificial nest</i> (159 költés / <i>breeding</i>)				Természetes fészkek / <i>Natural nest</i> (12 költés / <i>breeding</i>)				Összesen / <i>Total</i> (171 költés / <i>breeding</i>)			
	+	-	Kirepült fiatalok száma / <i>Number of fledged juveniles</i>	Kirepült fiatalok átlaga / <i>Average number of fledged chicks</i>	+	-	Kirepült fiatalok száma / <i>Number of fledged juveniles</i>	Kirepült fiatalok átlaga / <i>Average number of fledged chicks</i>	+	-	Kirepült fiatalok száma / <i>Number of fledged juveniles</i>	Kirepült fiatalok átlaga / <i>Average number of fledged chicks</i>
Fán / <i>On tree</i>	18	6	56	3,11	10	1	30	3,00	28	7	86	3,07
Nagy-feszültségű oszlopon / <i>On pylon</i>	111	24	316	2,84	1	0	1	1,00	112	24	317	2,83
Sziklán / <i>On cliff</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen / <i>Total</i>	129	30	372	2,88	11	1	31	2,81	140	31	403	2,85

4. táblázat A sikeres (+) és sikertelen (-) fészkelések megoszlása fészektípusok szerint 2014-ben. / *Successful (+) and failed (-) breeding per type of the nest in 2014*

Fán, műfészkekben / <i>On tree, in artificial nest</i>	
Fiókás korban, ismeretlen okból / <i>already chicks, unknown reason</i>	1
Kotlási időben, feltehetőleg nyest okozta kártétel / <i>chicks killed likely by stone marten (Martes foina)</i>	1
Kotlási időben, ismeretlen okból / <i>during incubation, unknown reason</i>	5
Fán, természetes fészkekben / <i>On tree, in natural nest</i>	
Parlagi sas fészkekben, kotlási időben, ismeretlen okból / <i>In Imperial Eagle nest, during incubation, unknown reason</i>	1
Nagyfeszültségű oszlopon, műfészkekben / <i>In artificial nest on pylon</i>	
Kotlási időben, ismeretlen okból / <i>Unknown, in incubation period</i>	20
Fiókás korban, esős időjárás miatt / <i>Due to extreme weather during incubation period</i>	1
Fiókás korban, ismeretlen okból / <i>After hatching, unknown reason</i>	1
Ismeretlen időben, ismeretlen okból / <i>In unknown period, unknown reason</i>	1
Nagyfeszültségű oszlopon, természetes fészkekben / <i>On high-voltage power line pylon, in natural nest</i>	
Sikertelen költés / <i>Unsuccessful breeding</i>	0
Összesen / <i>Total</i>	31

5. táblázat A sikertelen költések okai 2014-ben / *Reasons of breeding failures in 2014*

REPORT OF THE SAKER FALCON (*FALCO CHERRUG*) CONSERVATION WORKING GROUP – 2014

The “Conservation of *Falco cherrug* in NE-Bulgaria, Hungary, Romania and Slovakia” LIFE project has been successfully ended on 31.12.2014, but the work will be continued in the frame of different programmes. Among them the most important is the “Securing prey sources of the endangered *Aquila heliaca* and *Falco cherrug* in the Carpathian basin” LIFE project (LIFE13NAT/HU/000183) coordinated by Fertő-Hanság National Park Directorate.

In 2014 four adult and three juvenile Sakers were tagged with satellite transmitters in order to collect information on their movements to help prepare a guideline for decision-makers of wind farm development projects.

In 2014 the Saker population was estimated at 232-255 pairs in Hungary. 171 breeding pairs were known – 28 pairs more than in 2013. Breeding of 31 pairs were unsuccessful due to various reasons. From the 140 successfully breeding pairs 403 juveniles were fledged. The average breeding success was 2.87 chicks per nest.

Between 2011 and 2014 we installed photo traps to identify prey items. The photo traps were recording prey items in 27 eyries at 34 breeding during the breeding period from the beginning of April until the end of June. In total 2435 prey items were recorded and about 80% of them were identified. The unidentifiable preys were partly in bad condition (e.g. just a piece of the body left) or partly the chicks covered them from the view. 1960 specimens of 31 species (7 mammals, 21 birds and 3 reptiles) were successfully identified. In 2014, there was a Common Vole (*Microtus arvalis*) peak. It became evident from the evaluated data that Sakers preferred to hunt on small mammals, if they could and the abundance of that type of prey was favourable for the breeding success both at pair and population level. As the monitoring results suggest, there were more breeding pairs and more pairs bred successfully this year. Compared to previous years the proportion of Suslik (*Spermophilus citellus*) in Sakers' diet decreased. That can be explained by the photo traps' records showing that Sakers preferred preying on Voles near the nests to Susliks, for which they had to fly further away.

Bagyura János fára kihelyezett mesterséges fészket ellenőriz (fotó: Puskás László) *János Bagyura is checking an artificial nest in a tree*